

Ska man använda **kemiska bekämpningsmedel** är det viktigt att använda dem på rätt sätt. Bekämpningsmedel delas in i tre giftklasser: klass 1 är giftigast och klass 3 minst giftig. I hemträdgårdar får man bara använda preparat av klass 3 och 2. I framtiden kommer endast klass 3 att vara tillåten för fritidsodlare.

Observera följande:

- det finns inga ofarliga medel
- följ anvisningarna på etiketten om **dosering och skyddskläder**. Giftet verkar inte bättre om det är starkare. Ett starkt gift kan t o m döda växten.

För sin egen skull ska man använda skyddsutrustning. Insektsgifter är vanligen giftiga inte bara för insekter utan också för människor.

Man ska följa föreskrifterna även om man sprutar utomhus. Tänk också på att gifterna kan vara giftiga även för hundar, katter och andra smådjur.

- när växterna blommar får man absolut inte spruta med preparat som är farliga för bin.
- ingen sprutning när det blåser. Då kan giftet spridas till grannar, grönsaker och känsliga växtslag. Lämpligt är att spruta morgon eller kväll när det är vindstilla.

Följ instruktionerna om du ska använda bekämpningsmedel!

- spruta inte vid solsken. Det kan ge brännskador på bladen.
- kontrollera noga vilken skadegörare det är att spruta med de preparat som är avsett att döda just den. Fråga närmaste odlingskonsulent eller växtskyddet vid Sveriges Lantbruksuniversitet till råds.
- när man sprutar dödas ofta både vän och fiende.
- blanda inte till några "egna giftlösningar". Nikotin är mycket giftigt, så giftigt att det inte får användas i Sverige. Använd registrerade bekämpningsmedel som man vet hur de fungerar och också vilka motåtgärder som är bäst vid eventuella förgiftningsfall.
- gifter skall förvaras i låsta skåp. Tänk på alla klåfingriga barn och barnbarn.

Mer råd och förklaringar om växtskydd finner man i följande bra böcker:

Trädgårdens Växtskydd, B. Nilsson, M-L Pettersson m fl. LTs förlag. Pris ca 160 kr via förbundet.

Växtskydd på många sätt, M-L Pettersson, Sveriges Lantbruksuniversitet, konsulentavd/försäljning tel.nr 018/17 10 00 pris 30 kr.

Den som vill läsa mer om täckodling kan göra det i Den arbetsfria trädgården av Ingrid Olausson-Ruth Stout, Rabén & Sjögren.

Lätt om odling

Nr 9 • Växtskydd

Växtskydd innebär att vi skall skydda våra växter från att bli angripna av skadedjur och sjukdomar. Växterna kan skyddas på flera sätt, både med kemiska bekämpningsmedel och mera naturvänliga metoder. Viktigast är att vi sköter våra växter på bästa sätt, då blir de inte lika lätt angripna.

Rätt växt på rätt plats

En växt som mår bra blir mer sällan angripen av skadedjur och sjukdomar. För att plantan skall trivas behöver den rätt växtplats och lagom mycket ljus, vatten och näring. Växer den dåligt blir den svag och angrips lättare. Det är också viktigt att växten är härdig, dvs tål den klimatzon den skall planteras i.

Det kan finnas skillnader mellan olika sorter av samma växtslag. En del sorter är

mindre mottagliga för sjukdomar (resistenta) än andra. Exempel på sådana sorter är svarta vinbär **Ojebyn** som är mjöldagsresistent och de nya potatissorterna **Bellona**, **Silla** m fl som är mindre mottagliga för brunröta, potatiskräfta och potatiscystnematod.

Förutom sortskillnader finns det kvalitetsskillnader mellan plantor. En del sjukdomar som t ex rödröta och virus kan följa med växten vid köpet. Köp alltid plantor av god kvalitet och statsplomberad utsädespotatis, helst med någon garanti, även om de är dyrare. Du tjänar på det i längden.

Växelbruk för att behålla växten och jorden frisk

Flera vanliga sjukdomar på grönsaker uppkommer oftare om man odlar samma slags växter på samma plats år efter år. Det gäller t ex potatiscystnematod (potatisål) och klumprotssjuka på kål. Detta gäller även fruktträd. Det sägs sedan gammalt att man inte skall plantera kärnfruktsträd på en plats där ett äppel- eller päronträd har vuxit. Istället kan man plantera körsbär eller plommon som är stenfruktsträd efter päron och äpple. Planera odlingen så att det dröjer ett par år

Rätt växtplats är viktig.

Text: Inger Palmstierna. Teckningar: Han Veltman

Tryckeri: ab Federativ, Stockholm 1988

Utgiven av Svenska Förbundet för Koloniträdgårdar och Fritidsbyar

Utgiven av Svenska Förbundet för Koloniträdgårdar och Fritidsbyar

innan potatis eller kål kommer igen på samma plats.

Gör gärna en plan över odlingen varje år. Då får du god hjälp för minnet och planeringen inför nästa år.

Ogräs lockar skadedjur

Det är viktigt att hålla rent från ogräs i grönsaksland och rabatter. Många vanliga ogräs som t ex hundloka är släkt med våra nyttoväxter. Ogräset kan dra till sig insekter, som sedan går vidare till morot eller någon annan grönsak. Det är inte bara för utseendets skull det skall vara ogräsrent i landen. Rensar man noga på försommaren brukar det inte vara så mycket ogräs på sensommaren.

Det finns också andra sätt att undvika ogräs. Täckodlar man kvävs ogräset så småningom. Vid täckodling täcks jorden under hela odlingsperioden med något material som halm i tjocka lager, gräsklipp, odlingspapper eller rent av plast. Man gör hål i täckmaterialet där plantorna ska stå men resten av jorden är täckt under hela odlingssäsongen.

Var på din vakt

Är man uppmärksam är det lättare att i tid upptäcka och sätta stopp för många skadedjursangrepp och sjukdomar.

Inspektera gärna växterna någon gång i veckan. Titta särskilt noga på ihoprullade blad, skottspetsar samt vid rothalsen och bladen närmast marken.

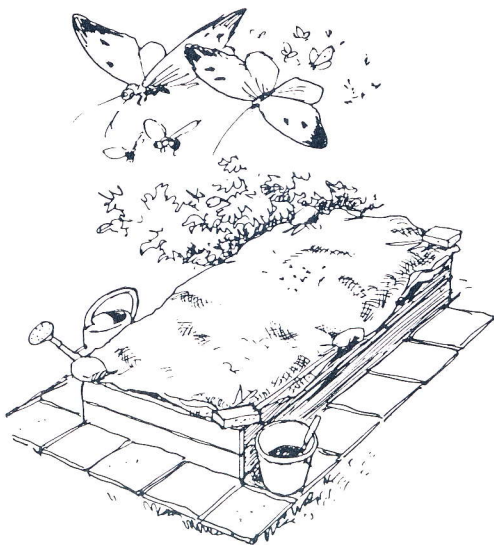
Odlingshygien är också viktig om man vill undvika sjukdomar. Kör inte med jordfräs över hela området utan att spola av den mellan varje stycke. Många allvarliga sjukdomar som potatiskräfta sprids med jord. Låna gärna grannens redskap men rengör dem både före och efter användning. Gå inte med leriga gummistövlar över hela koloniområdet, utan spola av dem med vatten först.

Täckning med fiberduk – både minidrivhus och växtskydd

Morotsfluga och kålfjärilslarver är besvärliga insekter. Mot sådana skyddar man plantan genom att täcka den med fiberduk. Fiberduken hindrar insekterna från att komma åt växten. Vid sådd eller utplantering täcker man omedelbart odlingen med denna tunna, lätta, pappersliknande väv.

Den ska förankras noga vid marken genom att man skottar upp jord eller sand runt alla kanter på väven. Fiberduken är så lätt att plantorna trycker den uppåt och alltså kan växa ganska länge under den. Regn tränger ner genom väven så det är inga problem med vattning.

Väven skyddar också mot frost, i alla fall ett par grader under noll. Vid utplantering skyddar väven mot sol och blåst samt gör att det blir något varmare än utanför. Det finns flera sorters fiberduk att välja mellan. De kan köpas i fackhandel och varuhus.

Fiberduken lindrar insekten från att komma fram till växten.

Tre möjligheter vid angrepp

Vad gör man då om man ändå får angrepp? Det finns tre alternativ att välja mellan: Acceptera skadan, alternativ bekämpning eller att använda kemiska medel.

Den första möjligheten, att acceptera skadan är naturligtvis inte rolig. Det finns dock sjukdomar som varken kemiska medel eller alternativa bekämpningsmetoder hjälper emot, t ex potatiscystnematod. Den enda möjligheten att förhindra angrepp är att tillämpa växelbruk, använda friskt utsäde, resistent sorter och att ha en bra odlingshygien.

Alternativa bekämpningsmetoder

Det finns flera bekämpningsmetoder som är mer naturvänliga än kemiska bekämpningsmedel. Sådana metoder brukar kallas för alternativa eller biologiska bekämpningsmetoder.

Händerna är ett av de bästa redskapen för bekämpning. Larver, sniglar, bladlöss och vivlar (skalbaggar) bekämpas enklast genom att man helt enkelt plockar bort dem för hand. Det är därför man skall inspektera sina växter noga så att man kan plocka bort djuren innan de gjort för stor skada. Bladlöss repar man av mellan fingrarna och mosar sönder, eller så nyper man av hela skottspetsen. Lövvivlar skakar man loss ur buskar och träd ned på dukar utlagda på marken. Duken viks sedan ihop och bärs bort.

Att spruta med **kallt vatten** är också ett utmärkt sätt att bekämpa skadegörare. Sprutar man växten med kallt vatten under högt tryck spolats insekterna loss och trillar ner till marken. Besprutningen bör upprepas flera gånger med någon veckas mellanrum, så att även nykläckta löss spolats bort.

Såplösning är ett mer skonsamt gift än vanliga bekämpningsmedel. Rätt dosering är en halv deciliter flytande såpa till en liter vatten. Tar man mindre skadas inte djuren och tar man mer kan växterna få brännskador. Såplösning fungerar bäst mot bladlöss. Den tar inte bort alla insekter.

Plocka bort skadedjuren innan de hinner äta upp växten.

Att **pudra** morotsplantor och kålplantor med **vedaska** eller **Algomin** skyddar mot angrepp av morotsfluga och jordloppor. För att metoden ska fungera måste behandlingen upprepas så ofta att plantorna alltid är täckta av aska eller mjöl. Regn och blåst förstör skyddet.

Många av de uppgifter om alternativa bekämpningsmetoder som förekommer i tidningar och böcker är tyvärr felaktiga. Nässelvatten hjälper **inte** mot bladlöss, inte heller avskräcker tomat- eller renfanevatten insekter. Samodling av lök och morot eller potatis och bondböna som skydd mot insekter har ingen påvisad effekt mot skadegörare.

Sniglar klarar inte kalk. Har man problem med sniglar ska man sprida kalk runt plantorna morgon eller kväll. Behandlingen ska upprepas efter en halvtimme. Då torkar sniglarna och dör.

Naturen har egna sätt att bekämpa skadedjur. Nyckelpigans larver äter upp bladlöss och det finns parasitsteklar som äter upp kålfjärilens larver. En del skadedjur förekommer i stora mängder vissa år men behöver inte skada växterna nästa år, t ex rapsbaggen som angriper kålväxter.

Om växterna angrips av skadedjur och varken naturen eller vi själva kan komma på ett bra sätt att bekämpa skadegöraren, återstår endast kemiska bekämpningsmedel.